# Sosiaali- ja terveysvaliokunta

# Perjantai 28.11.2025 klo 8.30—9.50 ja 10.05—13.00

**Läsnä**
puheenjohtaja Krista Kiuru sd
varapuheenjohtaja Mia Laiho kok
jäsen Kim Berg sd (4, 5, 6, 7) (3 osittain)
jäsen Maaret Castrén kok (4, 5, 6, 7) (3 osittain)
jäsen Bella Forsgrén vihr (4, 5, 6, 7) (3 osittain)
jäsen Aki Lindén sd (4, 5, 6, 7) (3 osittain)
jäsen Hanna-Leena Mattila kesk (1, 2, 4, 5, 6, 7) (3 osittain)
jäsen Ville Merinen sd
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas (4, 5, 6, 7) (3 osittain)
jäsen Minna Reijonen ps (1, 2, 4, 5, 6, 7) (3 osittain)
jäsen Anne Rintamäki ps (1, 2, 4, 5, 6, 7) (3 osittain)
jäsen Päivi Räsänen kd (4, 5, 6, 7) (3 osittain)
jäsen Pia Sillanpää ps (1, 2, 3, 5, 6, 7) (4 osittain)
jäsen Oskari Valtola kok (1, 2, 3, 4)
jäsen Ville Väyrynen kok (4, 5, 6, 7) (3 osittain)
varajäsen Mari Kaunistola kok (5, 6, 7) (3 osittain)
varajäsen Jari Koskela ps (6, 7) (5 osittain)
varajäsen Hanna Laine-Nousimaa sd (1, 2, 4, 5, 6, 7) (3 osittain)

**Sihteerit**
valiokuntaneuvos Pirjo Kainulainen
valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen
valiokuntaneuvos Päivi Salo

## 1. Nimenhuuto

Toimitettiin nimenhuuto. Läsnä oli 9 jäsentä.

## 2. Päätösvaltaisuus

Todettiin, että kokous ei ollut päätösvaltainen.

## 3. Hallituksen esitys eduskunnalle yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi

Hallituksen esitys HE 112/2025 vp

Valiokunnan lausunto PeVL 41/2025 vp
Valiokunnan lausunto TyVL 10/2025 vp
Valiokunnan mietintöluonnos Hallituksen esitys eduskunnalle yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi A 3

Valmis
5.0

Merkittiin, että kokous tuli päätösvaltaiseksi.

Sihteeri esitteli mietintöluonnoksen.

Valiokunta kävi yleiskeskustelun.

*Kokous keskeytettiin klo 9.50 ja sitä jatkettiin klo 10.05.*

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä valiokunta hyväksyi mietintöluonnoksen muutettuna.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä suoritettiin seuraavat äänestykset ja tehtiin seuraava lisäys mietintöluonnokseen:

Ed. Lindén ed. Pekosen kannattamana ehdotti, että kappaleen 3 jälkeen lisätään seuraavat uudet kappaleet: ”Sosiaaliturvakomitean välimietinnössä (2023) linjataan, että perusturvan edelleen kehittämisen kautta tapahtuvaa etuuksien yhtenäistämistä ja yhdistämistä valmistellaan säilyttäen nykyisen sosiaalivakuutuksen periaatteet syyperusteisuudesta ja tarveharkinnasta. Välimietinnön linjauksen pohjalta tarveharkintaa ei tulisi laajentaa. Näin kuitenkin tapahtuu, kun peruspäiväraha poistuu.

Sosiaaliturvakomitean linjauksissa toisen kauden työlle todettiin, että ”Sosiaaliturvakomitean asettamispäätöksessä uudistukselle asetetut tavoitteet ovat pohjana sosiaaliturvan uudistamiselle ja komitean toisen kauden työlle.” Orpon hallituksen valmistelema yleisturvaa koskeva esitys ei noudata tätä linjausta, sillä parlamentaarisesti asetetut tavoitteet olisi tulleet huomioida esitetyssä yleisturvamallissa.

Sosiaaliturvauudistuksen tavoitteet pohjautuvat uudistusta pohjustaneen parlamentaarisen TOIMI-hankkeen linjauksiin tulevaisuuden sosiaaliturvan perusteista ja lähtökohdista. Uudistuksen tavoitteiksi asetettiin monia parlamentaarisesti asetettuja ehtoja, jotka eivät toteudu esitetyssä yleisturvauudistuksessa.

Petteri Orpon hallituksen esittämä sosiaaliturvan niin sanottu yksinkertaistaminen kohti yleistukea on toistaiseksi tarkoittanut heikompaa ja selektiivisempää perusturvaa.

Kuulemisessa on todettu, että yleistuen perusosa, asumisosa ja harkinnanvarainen osa voivat käytännössä toistaa nykyisen monietuusmallin ongelmat, ja pitkät käsittelyajat voivat pakottaa varattomat työttömät viimesijaiseen toimeentulotukeen.”

Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 10—7.

Ed. Laine-Nousimaa ed. Lindénin kannattamana ehdotti, että kappale 4 korvataan seuraavasti: ”Esitys ei yksinkertaista sosiaaliturvaa eikä paranna sen saavutettavuutta, vaan mahdollistaa etuuksien leikkaamisen aiempaa helpommin ja sivuuttaa sosiaaliturvan alikäytön keskeisenä ongelmana. Erityinen huoli kohdistuu asunnottomuuden lisääntymiseen, lapsiperheköyhyyden syvenemiseen ja haavoittuvien ryhmien oikeusturvan toteutumiseen. Asiantuntijakuulemisessa todettiin, että esitys perustuu virheellisiin oletuksiin köyhyyttä

kokevista, lisää velvoitteita ilman riittäviä palveluresursseja ja vaarantaa kaikkein heikoimmassa asemassa olevien perusoikeudet ja ihmisarvoisen toimeentulon. Sosiaaliturvan tulisi tunnistaa myös muu osallistuminen (kansalaistoiminta, yhteisöllinen osallistuminen, vapaaehtoistyö) velvollisuuksien täyttämisen ja osallisuuden muotona, mutta tämä näkökulma puuttuu esityksestä."

Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 10—7.

Ed. Pekonen ed. Lindénin kannattamana ehdotti, että kappale 6 korvataan seuraavasti: "Valiokunnan asiantuntijakuulemisissa useat lausunnonantajat ovat kritisoineet esitetyn yleistuen matalaa tasoa. Täysimääräinen yleistuki olisi ansiopäivärahan perusosan suuruinen. Ansiopäivärahan perusosan taso vastaa nykyisin peruspäivärahan tasoa, samoin kuin täysimääräinen työmarkkinatuki. Vuonna 2025 peruspäivärahan määrä on 37,21 e/pv (keskimäärin 800 e/kk). Voimassa olevan työttömyysturvalain perusteella tasoon tehdään kansaneläkeindeksin mukainen tarkistus, mutta hallitus on jäädyttänyt työttömyysturvaetuuksien tason vuosille 2024—2027, eli indeksitarkistuksia ei tehdä. Hallitus on lisäksi leikannut työttömyysturvasta lapsiperheiden toimeentuloa työttömyyden kohdatessa turvaavat lapsikorotukset sekä aktiivisuuteen kannustavat korotusosat ja vähäiseenkin osa-aikaiseen ja keikkatyöhön kannustavat suojaosat.

THL:n keväällä 2025 julkaiseman perusturvan riittävyyden väliarvioinnin mukaan perusturvan taso on heikentynyt useimmissa elämäntilanteissa sosiaaliturvaetuuksien leikkausten seurauksena. Tulot ovat pienentyneet kaikissa perusturvaa saavissa kotitalouksissa, lukuun ottamatta eläkkeensaajia, eivätkä nykyiset tulot riitä kattamaan viitebudjettien mukaisia välttämättömiä menoja. Suurin tulonmenetys on kohdistunut työmarkkinatukea tai peruspäivärahaa saaviin lapsiperheisiin. Tähän ovat vaikuttaneet etenkin indeksijäädytykset, asumistuen leikkaukset sekä työttömyysturvan lapsikorotusten poistaminen. Kelan vuoden 2024 tilastojen mukaan työmarkkinatuen saajista lähes 40 prosenttia joutui lisäksi turvautumaan perustoimeentulotukeen ja nyt hallitus lisää työmarkkinatukea vastaavan tuen saajien määrää. Valiokunta pitää välttämättömänä, että jatkossa työttömyysturvan perustaso asetetaan riittäväksi ja indeksikorotukset toteutetaan normaalisti vuosittain. Työttömyysturvaan on palautettava suojaosa, joka tekee vähäisestäkin työnteosta kannattavaa, ja tukeen tulee sisällyttää lapsikorotus tai muu vastaava elementti, joka huomioi hoiva- ja elatusvastuut. Samalla omaishoidon tuen piirissä olevien työttömyysturvan saantiin liittyviin ongelmiin on laadittava ratkaisut, joka turvaa omaishoitajien toimeentulon riittävänä ja jatkuvana."

Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 9—7, 1 tyhjä.

Ed. Forsgrén ed. Pekosen kannattamana ehdotti, että kappaleen 8 jälkeen lisätään seuraava uusi kappale: "Kuulemisessa on todettu, että noin 12 200 henkilön kotitalouksissa käytettävissä olevat tulot pienenevät, ja noin 5 000 henkilön etuus pienenee keskimäärin 1 166 euroa vuodessa, painottuen erityisesti pariskuntiin tarveharkinnan ja huoltovelvollisuuden muutosten vuoksi. Heikennykset kohdistuvat osin kotitalouksiin, joiden toimeentulon turvaa on jo merkittävästi heikennetty vuoden 2024 säästötoimilla, minkä lisäksi valmisteilla on muita tiukennuksia toimeentulotukeen ja työttömyysturvan seuraamusjärjestelmään.

Eri muutosten yhteisvaikutuksia kotitalouksiin ja lapsiperheisiin ei ole riittävästi arvioitu, vaikka yleistuki korvaisi nykyiset perusturvaetuudet. Kuulemisten pohjalta avoimeksi jää yhä, säilyykö sosiaaliturvan taso edes nykyisellä, jo leikatulla tasolla. Epäselväksi myös jää, onko yleisturvan sitominen KEL-indeksiin varmaa. Useat tahot esittivät lausunnossaan, että yleistukeen sisällytetään lapsikorotus ja suojaosa sekä tuen vuosittainen indeksikorotus. Nuorten etuuksien osalta moni asiantuntija ilmaisi huolensa nuorten riittävästä toimeentulosta."

Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 9—7, 1 tyhjä.

Ed. Berg ed. Lindénin kannattamana ehdotti, että kappale 9 korvataan seuraavasti: "Jatkossa tarveharkintainen yleistuki tulee olemaan monen ikääntyneen työttömän työuran loppuajan toimeentuloturva. Kun työttömyysturvan ikäsidonnaiset poikkeukset ja palvelut on ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien osalta poistettu, useat heistä putoavat yleistuen varaan. Asiantuntijakuulemisissa muistutettiin, että Suomessa on edelleen ikäsyrjintää työmarkkinoilla ja monen ikääntyneen on vaikea saada uutta työtä jäädessään työttömäksi. Tarveharkinnan myötä uudistuksella on merkittävä vaikutus ikääntyneiden työttömien toimeentuloon ja elämään. Esitetty tarveharkinta on ongelmallinen, koska huollettava lapsi ei vaikuta tulorajaan kuten nykyisessä työmarkkinatuessa, mikä kohdistaa leikkauksia erityisesti lapsiperheisiin ja heikentää vanhemman kykyä vastata lapsen elatuksesta. Osa asiantuntijoista pitääkin siksi kestämättömänä, että lapsiperheiltä esitetään edelleen leikattavaksi sosiaaliturvaa; kotitalouksissa, joissa on alle 18-vuotiaita lapsia, tulot useammin pienenevät kuin kasvavat yleistuen myötä."

Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 9—7, 1 tyhjä.

Ed. Pekonen ed. Lindénin kannattamana ehdotti, että kappaleen 10 loppuun lisätään seuraava teksti: "Lausunnoissa kävi ilmi, että vanhempien tulorajaa ei ole korotettu yli 20 vuoteen ja esimerkiksi Terveyden ja hyvinvoinnin laitos arvioi lausunnossaan, että rajaa olisi ollut syytä nostaa vielä korkeammalle. On myös syytä muistaa, että hallitus on aiemmin esityksellään HE 135/2024 vp heikentänyt osittaisen työmarkkinatuen tasoa leikkaamalla sen 50 prosentista 35 prosenttiin."

Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 10—7.

Ed. Merinen ed. Bergin kannattamana ehdotti, että kappale 11 korvataan seuraavasti: "Asiantuntijakuulemisen mukaan Yleistukeen asetetaan 21 viikon odotusaika, mikäli hakijalla ei ole peruskoulun tai lukion jälkeistä tutkintoon johtavaa, ammatillista valmiuksia antavaa koulutusta. Odotusajan tarkoituksena on ollut ohjata nuoria koulutuksen piiriin, mikä on aikanaan ollut järkevää. Kuitenkin nuorilla on nykyisin koulutukseen hakuvelvollisuus työttömyysturvan ehtona jo olemassa, joten odotusaika ei enää vastaa tarkoitustaan, vaan on pelkkä tulonmenetys työttömäksi jäävälle henkilölle. Ammatillisen koulutuksen selvittäminen kaikilta yleistukea hakevilta työttömiltä sekä odotusajan mahdollisen alentamisen laskeminen lisää turhaa byrokratiaa. Etenkin vanhemmilla ikäluokilla odotusaika ei tehosta koulutukseen hakeutumista, vaan näyttäytyy vain toimeentulon heikennyksenä. Kun työmarkkinatukea tai jatkossa yleistukea ei saa, hakija päätyy usein toimeentulotuen

asiakkaaksi. Useat lausunnonantajat esittävät lausunnoissaan yleistukeen ehdotetun odotusajan poistamista. Nuorten todettiin päätyvän toimeentulotukiasiakkaiksi odotusajan vuoksi. Odotusaikaa ei tulisi myöskään asettaa, jos henkilö olisi toiminut omaishoidon tuesta annetun lain (937/2005) määrittelemänä omaishoitajana vähintään odotusaikaa vastaavan ajan.”

Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 9—7, 1 tyhjä.

Ed. Forsgrén ed. Merisen kannattamana ehdotti, että kappaleen 16 jälkeen lisätään seuraava uusi kappale: ”Lausunnonantajista osa kiinnittää huomiota yleistuen rajoittamattomaan kestoon: tuen maksaminen voi jatkua hyvin pitkään henkilöille, joilla ei ole realistisia työllistymismahdollisuuksia. Työttömyysetuudella on nyt pitkäaikaisesti henkilöitä, joilla ei ole työhistoriaa tai jotka ovat jääneet ”loukkuihin” sairauspäivärahan ja hylätyn työkyvyttömyyseläkepäätöksen jälkeen, vaikka heille ei ole tosiasiallista pääsyä työmarkkinoille. Näille henkilöille tulisi luoda yleistuen sisään uusi riskikategoria, syrjäytymisriski, joka huomioi pitkäaikaistyöttömyyden, terveysongelmat, koulutuksen puutteen, ylivelkaantumisen ja maahanmuuttajien erityiset esteet. Syrjäytymisriskissä olevien perusturva tulisi kytkeä vahvemmin aikuissosiaalityön kautta palveluihin ja osallisuuteen, ei pelkkään työttömyyden hoitoon; tavoitteena esteiden poistaminen työmarkkinaosallistumiselta. Parin lausunnon mukaan osa kuultavista ehdottaa yleistukeen osallistumislisää tai osallistumistuloa, joka maksettaisiin sovitusta toiminnasta (esim. opiskelu, vapaaehtoistyö, omaishoito) ja joka tunnustaa myös ei-markkinaehtoisen, yhteisöä hyödyttävän työn arvon.”

Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 9—7, 1 tyhjä.

Ed. Lindén ed. Bergin kannattamana ehdotti, että kappaleen 18 loppuun lisätään seuraava teksti: ”Kuulemisessa on selvinnyt, että myös omavastuuaikaan, eli työttömyysturvan seitsemän päivän ”karenssiin” liittyy esityksessä ongelma ja epäoikeudenmukaisuus, kun omavastuuaika voisi tulla tietyissä tilanteissa asetettavaksi kahdesti lyhyen aikavälin sisällä. Esityksen mukaan yleistuen ja ansiopäivärahan omavastuuaikoja ei voisi jatkossa enää lain voimaantulon siirtymäajan jälkeen yhdistää tai lukea hyväksi kuten nykyisin yhdistetään peruspäivärahan ja ansiopäivärahan omavastuuaikoja. Muutos on heikennys työttömyyskassojen jäsenille. Tähän epäkohtaan on puuttunut lausunnossaan jotkut tahot ja erään lausunnon mukaan, kassan jäsenyysaika tulisi laskea samalla tavalla kuin työssäoloehto. Tällä hetkellä jäsenyysehto kertyy kuukausina ja työssäoloehto kalenterikuukausina, mikä voi johtaa siihen, että työssäoloehto täyttyy viikkoja ennen jäsenyysehtoa. Ongelmana on myös kassoista toiseen siirtyminen, jos se ei tapahdu katkotta, koska tätä väliaikaa ei voida lukea jäsenyysajaksi, vaikka työssäoloehdon voidaan katsoa kertyvän sinäkin aikana. Jos kassan jäsenyysehto kertyisi samalla tavalla kuin työssäoloehto, vältettäisiin tietyissä tilanteissa lyhyet jaksot Kelan yleistuella ja mahdolliset kaksinkertaiset omavastuuajat. Lisäksi muutos vähentäisi tietojen lähettelyä kassojen ja Kelan välillä. Tämä helpottaisi toimeenpanoa niin kassoissa kuin Kelassakin, yksinkertaistaisi ja selkeyttäisi järjestelmää ja olisi työttömyyskassan jäsenen kannalta ymmärrettävämpää.”

Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 9—7, 1 tyhjä.

Ed. Berg ed. Merisen kannattamana ehdotti, että kappaleen 22 jälkeen lisätään seuraavat uudet kappaleet: ”Hallitus on perustellut useita aiempia työttömyysturvaleikkauksiaan työllisyysvaikutuksilla, jotka ovat kuitenkin jääneet korkeintaan laskennallisiksi. Yleistukiesityksen mukaan muutoksilla arvioidaan olevan mittaluokaltaan vähäisiä vaikutuksia työllisyyteen. Kokonaisuutena ehdotettujen muutosten arvioidaan vahvistavan rakenteellista työllisyyttä noin muutamalla sadalla henkilötyövuodella. Todennäköisesti tämäkin muutos jää vain laskennalliseksi ilman muita toimia, sillä esim. Valtion taloudellinen tutkimuskeskus (VATT) toteaa lausunnossaan, että yleistuen saajien joukossa on paljon pitkäaikaistyöttömiä, joiden työllistymisen ongelmat ovat moninaisia ja kannustinongelmat toissijaisia. Myös vaikutukset valtion ja kuntien talouteen jäisivät esityksen mukaan vähäisiksi. Yleistuen tarveharkinta pienentäisi etuusmenoja noin 5,6 miljoonalla eurolla ja osittaisessa tuessa vanhempien tulorajan korotus kasvattaisi menoja noin 1,4 miljoonalla eurolla, eli yhteensä etuuskulut laskisivat 4,2 miljoonaa euroa vuoden 2027 tasossa.

Sen sijaan esitys vaikuttaa merkittävästikin työttömyysturvaa saavien ihmisten toimeentuloon. THL on arvioinut esityksen vaikutuksia kotitalouksien asemaan SISU-mallilla. Arviointiin liittyy paljon epävarmuuksia etenkin tarveharkinnassa ja osittaisessa työmarkkinatuessa huomioitavien tulojen osalta. Esityksessä todetaan, että valtaosan tulot eivät uudistuksen johdosta muuttuisi. Kuitenkin noin 12 200 henkilön arvioidaan asuvan kotitalouksissa, joiden käytettävissä olevat rahatulot pienentyvät yleistuen vuoksi. Iso osa heikennyksistä kohdistuu pariskuntiin tarveharkinnan muutoksista ja huoltovelvollisuudesta johtuen. Etuuden arvioidaan pienentyvän 4 216 työmarkkinatuen saajalla ja lähes tuhannella peruspäivärahan saajalla. Keskimäärin etuus pienenee 1 166 euroa vuositasolla. Kotitaloustasolla yli 1 200 euron kotitalouden tulojen pienentymiset kotitaloustasolla kohdistuvat noin 2 095 henkilöön. Kuten edellä on todettu, yleistuki on tasoltaan hyvin matala ja yhdessä muiden sosiaaliturvaleikkausten ja kiristysten kanssa työttömien ihmisten tilanne vaikeutuu entisestään. Suomen köyhyyden vastainen verkosto EPAN-Fin arvioi omassa asiantuntijalausunnossaan, että yleistuen valmistelussa vaikuttaa olevan taustalla oletuksia, jotka eivät vastaa todellisuutta köyhyyttä kokevien elämästä. Köyhyyttä kokevat ihmiset pyrkivät kohentamaan omaa taloudellista tilannettaan, mutta heidän joukossaan on henkilöitä, joiden toimintakyky sekä kyky hahmottaa palvelujärjestelmää on heikentynyt esimerkiksi sairauden, vammaisuuden, mielenterveyden haasteiden, ikääntymisen tai elämäntilanteiden kuormittavuuden vuoksi. Tällöin yleistuen velvoitteet ja tiukennukset heikentävät ihmisten turvaa. Verkosto huomauttaa, etteivät köyhyyttä ja syrjäytymistä lisäävät toimet pitkällä aikavälillä tuota kestäviä säästöjä, vaan lisäävät riskiä elämäntilanteiden kriisiytymisestä ja monimutkaistumisesta entisestään. Tiukentuvat työnhakuvelvoitteet ja sanktiointi voivat lisätä toimeentulotuen tarvetta ja johtaa siihen, että kaikkein haavoittuvimmassa asemassa olevat jäävät ilman riittävää viimesijaista sosiaaliturvaa. Köyhyyttä kokevien voimavarat, tiedolliset ja taloudelliset resurssit ovat riittämättömiä kohtaamiensa haasteiden ratkaisemisessa. Silloin yhteiskunnalta tarvitaan tukea, ei rangaistuksia.”

Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 9—7, 1 tyhjä.

Ed. Pekonen ed. Bergin kannattamana ehdotti, että kappaleen 26 jälkeen lisätään seuraava uusi kappale: ”Lausuntopalaute paljastaa, että monimutkainen sanktioihin liittyvä kokonaisuus ja näiden yhteisvaikutusten arvioinnin puutteellisuus voivat johtaa yksilöiden kan-

nalta kohtuuttomiin tilanteisiin. Erityisen haasteelliseksi ja ennakoimattomissa voi osoittautua tulevan toimeentuloleikkausten yksilölliset vaikutukset suhteessa ensisijaisen turvan alentamiseen. Kohtuullisuusharkinnassa ei ole pykälätasoista sääntelyä ja arviota, mikä voi johtaa kohtuuttomasta tilanteessa olevien ihmisten erilaiseen kohteluun.”

Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 9—7, 1 tyhjä.

Ed. Pekonen ed. Lindénin kannattamana ehdotti, että kappale 26 korvataan seuraavasti: ”Erityisenä huolena on kuulemisissa nostettu esiin lapsiperheköyhyys ja ylisukupolvinen köyhyys. Esitetyt heikennykset sosiaaliturvaan lisäävät lapsiköyhyyttä ja vaikuttavat haitallisesti lasten terveyteen ja koko elämänkaareen. Asiantuntijakuulemisessa selvisi, että lapsiperheköyhyys on lisääntynyt ja syventynyt Suomessa viime aikoina etenkin hallituksen tekemien sosiaaliturvamuutosten vuoksi. Leikkausten on arvioitu pudottavan jopa 31 000 lasta pienituloisuusrajan alapuolelle. MLL:n lausunnon mukaan joka kymmenes lapsi koki vuonna 2024 aineellista puutetta ja osuus on lähes kolminkertaistunut kolmessa vuodessa (lähde: Tilastokeskus). Yhden aikuisen perheissä elävillä lapsilla puutteen kokemuksia oli yli 20 prosentilla. Aineellista puutetta kokeneiden lasten osuus on jopa kolminkertaistunut kahden aikuisen talouksissa verrattuna vuoteen 2021. On myös huomattavaa, että Suomessa puute on yleistynyt muita Euroopan maita nopeammin. Aineellista puutetta kokevien lasten puute myös syveni edelliseen tutkimuskertaan verrattuna. THL:n perusturvan riittävyyden väliarvion mukaan tällä hallituskaudella tulot ovat pienentyneet eniten niissä työmarkkinatukea tai työttömän peruspäivärahaa saavissa kotitalouksissa, joissa asuu lapsia. Tähän on vaikuttanut indeksijäädytysten ja asumistuen leikkausten lisäksi työttömyysturvan lapsikorotusten poisto.”

Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 9—7, 1 tyhjä.

Ed. Merinen ed. Bergin kannattamana ehdotti, että kappale 27 korvataan seuraavasti: ”Hallitus on antanut yleistukiesityksen lisäksi eduskunnan käsiteltäväksi toimeentulotukeen kohdistuvan leikkauslain (HE 116/2025 vp) sekä työttömyysturvan seuraamusjärjestelmän kiristämisen (HE 108/2025 vp). Yhdessä nämä kolme esitystä muodostavat kokonaisuuden, jonka yhteisvaikutukset voivat olla hyvinkin merkittävät pienituloisten ihmisten ja kotitalouksien arjessa. Kun sosiaaliturvan taso on edellä kuvattujen työttömyysturvaleikkausten sekä asumistuen rajujen heikennysten vuoksi jo lähtökohtaisesti huono, hallituksen esitykset vaikeuttavat entisestään pienituloisten työttömien ja heidän perheidensä selviytymistä. Sosiaaliturvan leikkaukset tulevat pahimmillaan näkymään pitkälle tulevaisuudessa, myös ylisukupolvisesti. STM arvioi, että kolmen esityksen kokonaisuuden arvioidaan heikentävän oikeutta sosiaaliturvaan suoraan vain toimeentulotuen perusosaan esitetyn 2—3 prosentin tasomuutoksen osalta. Muulta osin työttömillä tai työvoimaviranomaiseen työnhakijaksi ohjattavilla toimeentulotukea hakevilla henkilöillä olisi mahdollisuus omalla menettelyllään toimia siten, ettei henkilö menetä oikeuttaan työttömyysetuuteen eikä toimeentulotuen määrään tehdä 20 tai 40 prosentin leikkausta. Niiden henkilöiden osalta, jotka nykyisin ovat hakeneet toimeentulotukea mutta eivät ole ilmoittautuneet työnhakijoiksi, muutokset johtaisivat siirtymiseen viimesijaiseksi tarkoitetulta toimeentulotuelta syyperusteisen etuuden (työttömyysturvan) ja työvoimapalveluiden piiriin. Kuulemisessa on todettu, että yleistuen taso on jo nyt lähtökohtaisesti riittämätön, ja jos alenta-

misperusteet toteutuvat esitetysti, köyhyyttä kokevien tulotaso ei enää vastaa ihmisarvoisen elämän edellytyksiä eikä täytä perustuslain sosiaaliturvaa koskevia velvoitteita. Hyvil on erityisen huolissaan siitä, että TYKE-esitykseen liitetyn työttömyysturvan seuraamusjärjestelmän kiristämisen negatiivisia vaikutuksia ja sen yhteisvaikutuksia muiden lakimuutosten kanssa on aliarvioitu, mikä voi johtaa pitkittyneesti työttömien palvelutarpeen ja toimeentulotuen tarpeen kasvuun. Asiantuntijakuulemisessa onkin epäilty, onko yleistuen todellisena tavoitteena alentaa sen tasoa ja rajata saajapiiriä."

Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 9—7, 1 tyhjä.

Ed. Forsgrén ed. Merisen kannattamana ehdotti, että kappaleen 28 loppuun lisätään seuraava teksti: "Lakiesitystä on kuulemisissa kritisoitu siitä, että sitä ohjaa virheellinen ihmiskuva, jossa köyhyyttä kokevat oletetaan haluttomiksi parantamaan tilannettaan, vaikka monilla toimintakyky, tiedolliset resurssit ja kyky hahmottaa järjestelmää ovat heikentyneet eikä rankaiseminen vastaa todelliseen tarpeeseen. Velvoitteiden ja sanktioiden laajentaminen lisää riskiä, että tuen epääminen perustuu väärinymmärryksiin, tiedon puutteeseen tai monimutkaiseen byrokratiaan, eikä tahalliseen laiminlyöntiin, mikä heikentää oikeusturvaa. Lisäksi erityisesti heikossa asemassa olevat henkilöt jäävät kokonaan sosiaaliturvan ulkopuolelle ilman realistisia mahdollisuuksia hankkia toimeentuloa muualta. Kuulemisissa on todettu, että palveluiden rahoitus ja tarjonta eivät riitä takaamaan jokaiselle tarkoituksenmukaisia ja saavutettavia palveluja, jolloin velvoittavuus jää käytännössä toteuttamiskelvottomaksi. Nykyiset sosiaali- ja terveyspalvelut sekä työllisyyspalvelut ovat jo nyt riittämättömiä, joten siksi tarvittaisiin merkittävästi esitettyä enemmän resursseja."

Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 9—7, 1 tyhjä.

Ed. Forsgrén ed. Merisen kannattamana ehdotti, että kappaleen 29 jälkeen lisätään seuraavat uudet kappaleet: "Kuulemisissa kiinnitettiin huomiota siihen, että digipalveluihin siirtyminen uhkaa sulkea köyhyyttä kokevia ulos palveluista, koska monilta puuttuvat tarvittavat laitteet, tunnistautumisvälineet tai edes pysyvä osoite digipalvelujen käyttämiseen.

Yleistuen jatkokehittämisen osalta jotkut kuultavat korostivat, että tietopohja yleistuen jatkovalmistelulle on keskeinen seuraavien hallituskausien kannalta. On arvioitava, mitä yleistuen seuraavat vaiheet ja mahdollinen yhden perusturvaetuuden malli tarkoittaisivat ansio- ja perusturvaetuuksien kokonaisuudessa, sen rahoituksessa, työnteon kannustimissa sekä etuuden saajien näkökulmasta. Tällaista tietopohjaa ei tällä hetkellä ole. Kansaneläkelaitos kiinnittää huomiota siihen, että jatkossa työttömyysturvajärjestelmän ulkopuolelta yleistukeen mahdollisesti liitettävät syyperusteiset etuudet ovat menettelytapasäännöiltään ja määräytymisperusteiltaan huomattavan erilaisia. Kela huomauttaa, että ilman riittävän selkeää tavoitetilan ymmärrystä yleistuen valmistelu voi muodostua raskaaksi, jos säädöspohjaa arvioidaan ja rakennetaan samojen kysymysten osalta uudelleen aina kun tukeen liitetään uusia syyperusteita tai muita tuen osia.

Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa arvioitiin myös, että yleistukiuudistuksen onnistuminen riippuu ennen muuta siitä, miten tukea tulevaisuudessa kehitetään. Uudistus voisi parhaimmillaan selkeyttää etuusjärjestelmää ja lisätä järjestelmän ennakoitavuutta, mutta

samanaikaisesti valmisteltavat sanktiot ja toimeentulotuen ehtojen kiristykset lisäävät riskiä, että osa ihmisistä jää ilman tarvittavaa perusturvaa. Sosiaaliturvassa olisi tärkeää tunnistaa työnhaun rinnalla myös muita osallistumisen ja velvollisuuksien täyttämisen tapoja, jotka vahvistavat ihmisen luottamusta omaan kyvykkyyteen ja osallisuutta yhteiskunnassa. Monet asiantuntijat totesivat, että perusturvaa ei pidä rakentaa ensisijaisesti säästämisen vaan osallisuuden ja yhdenvertaisuuden vahvistamisen välineenä.

Yleistuen yhteydessä Kela on siirtymässä yhden hakemuksen malliin. Valiokunta toteaa, että sosiaaliturvajärjestelmä on hakijalle monimutkainen ja sitä on syytä yksinkertaistaa erityisesti hakijan näkökulmasta. Samalla Kelan tulisi kehittää järjestelmiään niin, että hakijalle annetaan hänen elämäntilanteeseensa sopiva etuusehdotus. Näin sosiaaliturvaa tarvitsevat ihmiset ohjautuvat oikean tuen piiriin ilman järjestelmän erityisosaamista eikä väliinputoamisia tapahdu. Sosiaaliturvan väärinkäytöksistä puhutaan julkisuudessa, mutta suurempi ongelma on turvan alikäyttö järjestelmän monimutkaisuuden vuoksi. Sosiaaliturvajärjestelmän ei pidä syrjäyttää ihmisiä vaan mahdollistaa osallisuus, toimeentulo ja työllistymisen edellytykset.”

Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 9—7, 1 tyhjä.

Ed. Lindén ed. Pekosen kannattamana ehdotti, että lakiehdotukset hylätään. Mietintöluonnos hyväksyttiin äänin 10—7.

Vpj. Laiho ed. Sillanpään kannattamana ehdotti, että mietintöön lisätään seuraava lausumaehdotus: ”*Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa yleistuen (HE 112/2025 vp), työvoimapalveluja koskevan uudistuksen (HE 108/2025 vp), toimeentulotukiuudistuksen (HE 116/2025 vp) ja kuntouttavaa työtoimintaa koskevien muutosten (HE 109/2025 vp) yhteisvaikutuksia työttömien henkilöiden toimeentuloon, palveluihin sekä työllistymiseen ja antaa sosiaali- ja terveysvaliokunnalle selvityksen yhteisvaikutuksista vuoden 2027 loppuun mennessä*.”

Ed. Berg ed. Pekosen kannattamana ehdotti, että mietintöön lisätään seuraava lausumaehdotus: ”Eduskunta edellyttää, että valtioneuvosto seuraa yleistuen (HE 112/2025 vp), työvoimapalveluja koskevan uudistuksen (HE 108/2025 vp), toimeentulotukiuudistuksen (HE 116/2025 vp) ja kuntouttavaa työtoimintaa koskevien muutosten (HE 109/2025 vp) yhteisvaikutuksia työttömien henkilöiden toimeentuloon, palveluihin sekä työllistymiseen ja antaa sosiaali- ja terveysvaliokunnalle selvityksen yhteisvaikutuksista keväällä 2027.”

Vpj. Laihon ehdotuksesta äänestettiin ed. Bergin ehdotusta vastaan. Vpj. Laihon ehdotus hyväksyttiin äänin 10—7.

Muilta osin mietintöluonnos hyväksyttiin sellaisenaan.

Valiokunta päätti yksimielisesti pitää käsittelyä asian ratkaisevana käsittelynä.

Ed. Linden varasi tilaisuuden vastalauseen jättämiseen. Ilmoitettiin, että se on jätettävä viimeistään tänään 28.11.2025 klo 14.00.

Mietintöön jätettiin vastalause: Lindén, Kiuru, Berg, Merinen, Forsgrén, Pekonen

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

**4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaalihuoltolain, ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain ja sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta**

Hallituksen esitys HE 113/2025 vp

Valiokunta keskusteli asian jatkokäsittelystä.

Valiokunta päätti jatkaa asiantuntijakuulemista.

**5. Muut asiat**

Valiokunta päätti pyytää puhemiesneuvostolta lupaa valiokunnan kokouksen pitämiselle tänään 28.11.2025 klo 13.15 alkaen täysistunnon kanssa päällekkäin.

**6. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi toimeentulotuesta annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 64 §:n ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta**

Hallituksen esitys HE 116/2025 vp

Valiokunnan lausunto TyVL 11/2025 vp

Valiokunta keskusteli asian jatkokäsittelystä.

Valiokunta päätti jatkaa asiantuntijakuulemista.

**7. Seuraava kokous**

Ilmoitettiin, että valiokunnan seuraava kokous on perjantaina 28.11.2025 klo 13.30.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Valiokuntaneuvos Sanna Pekkarinen